

1

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -6889

Acțiunile aviației anglo-americane din perioada 4 aprilie-7 mai 1944 și reacția apărării aeriene româno-germane.

Conf. univ. Dr. Gavriil Preda

naliza condițiilor în care s-au desfășurat bombardamentele aviației anglo-americane asupra teritoriului românesc în anul 1944 pune în discuție o serie de probleme privind gradul de pregătire al statului român pentru a face față unui război aerian, eficiența dispozitivelor de apărare adoptate, cooperarea cu forțele germane dislocate în România, modul în care cel de al III-lea Reich și-a onorat angajamentele luate față de România.

Atacurile aeriene executate asupra României s-au înscris în cadrul strategiei generale adoptată de Coaliția Națiunilor Unite pentru a distruge resursele petrolifere ale Axei. Această decizie a fost luată la Cassablanca de către președintele american F.D. Roosevelt și premierul britanic W. Churchill, în cadrul conferinței interaliate desfășurată în acel oraș în ianuarie 1943. Scopurile bombardamentelor anglo-americane au fost evidente pentru liderii politici și militari români ai timpului. Mihai Antonescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministrul de externe în guvernul condus de mareșalul Ion Antonescu, declara, la 20 mai 1944, că: "Petrolul românesc este atât de urmărit și de lovit de anglo-americani, nu atât pentru că este petrolul românesc, ci fiindcă întreține războiul Germaniei".¹ Atacurile aeriene masive asupra teritoriului românesc au fost declanșate de către aviația anglo-americană într-o situație foarte gravă pentru România, când granițele sale de Est și Nord-Est erau „năvălite de ruși și sute de mii de refugiați părăseau teritoriul ” (Basarabiei și Bucovinei, n. ns.), fugind din calea trupelor sovietice.² Dramaticile evenimente de la granița de Est produse simultan cu declanșarea unor bombardamente masive, care au produs distrugerii înspăimântătoare au provocat neliniște și teamă în opinia publică care „se întreba unde este garanția politică a Germaniei și care sunt mijloacele cu care ne ajută să ne apărăm”.³

Cooperarea militară româno-germană privind apărarea teritoriului românesc derulată în perioada octombrie 1940-23 august 1944 a fost un proces complex în cadrul căruia s-au împletit aspecte militare, politico-diplomatice, economice, juridice etc. Cooperarea militară s-a realizat pe baza unor convenții, protocoale și înțelegeri încheiate la diferite nivele de reprezentare⁴. Ea s-a materializat prin elaborarea unor documente operative de nivel strategic sau operativ-tactic și prin acțiunile de luptă duse în comun pentru înfăptuirea lor. În domeniul apărării aeriene cooperarea s-a realizat între Subsecretariatul de Stat al Aerului și Misiunea Militară a Aerului, componentă a misiunii Militare Germane din România. Obiectivul comun al celor două armate a fost constituirea unui sistem de apărare aeriană puternic, capabil să asigure desfășurarea normală a activității economice, politice și sociale din interiorul statului român pentru ca acesta să poată face față efortului de război. Cele două părți au avut însă și puncte de vedere diferite privind importanța și valoarea unor obiective care trebuiau apărate aerian.

Germania considera că petrolul românesc era „vital” pentru ducerea războiului și, în mod firesc, avea un „interes absolut”⁵ să participe alături de forțele române la „apărarea totală, pe uscat, în aer și pe apă a instalațiilor de producție petrolieră, rezervoarelor de petrol, puțurilor de petrol, rafinăriilor, conductelor de petrol” din România⁶. Ca urmare, Misiunea Militară Germană din România a avut ca obiectiv prioritar, pe întreaga durată a alianței militare româno-germane, apărarea orașului Ploiești, a regiunii petrolifere înconjurătoare și a porturilor petroliere din Constanța și Giurgiu.

Marele Stat Major român, care răspundea de apărarea întregului teritoriu național, era interesat să apere aerian nu numai regiunea petroliferă, dar și capitala țării, București, alături de alte centre economice, politice și culturale importante pentru viața națiunii precum Brașov, Reșița, Sibiu, Timișoara, Craiova ș.a.

Interesul celui de al III-lea Reich pentru apărarea petrolului românesc a avut și aspecte pozitive pentru România care a beneficiat de prezența unor importante forțe și mijloace germane destinate să apere industria sa petrolieră fără de care „se paraliza însăși viața economică a Statului”.⁷ Totodată, a primit un semnificativ sprijin material și uman în procesul de modernizare a sistemului de apărare aeriană a țării. Începând cu anul 1942, Marele Stat Major român a pus în practică un plan de măsuri privind modernizarea structurală a întregii armate române, ținând cont de învățămintele războiului în curs. În cadrul acestui program, Marele Stat Major, prin intermediul Subsecretariatului de Stat al Aerului, a acordat o atenție aparte dezvoltării și modernizării sistemului de apărare aeriană a țării. Interesante considerente privind acest proces se regăsesc în lucrările istoriografice dedicate celui de al doilea război mondial, fapt pentru care nu revenim asupra lor.⁸

Efectele nimicitoare ale atacurilor aeriene anglo-americane executate asupra Germaniei, Italiei și altor țări din Vestul Europei au determinat guvernul român să adopte un program de măsuri privind pentru pregătirea țării împotriva loviturilor din aer. Au fost luate o serie de măsuri privind evacuarea populației, autorităților și spitalelor din principalele centre urbane; asistența pe timpul bombardamentelor și după; lucrările de camuflaj; responsabilitățile ce reveneau diferitelor ministere și autorităților locale pe linia apărării pasive etc.⁹

Mutații importante, cantitative și calitative, a cunoscut sistemul de apărare aeriană din România după bombardamentul american din 1 august 1943. A fost perfecționată apărarea pasivă, atât în plan organizatoric cât și tehnic. Având în vedere metoda de atac utilizată de aviația americană la 1 august 1943 - atacul la altitudine foarte mică - s-a luat măsura completării apărării antiaeriene la joasă înălțime la centrele sensibile importante prin transferul de pe front a noi baterii de calibru 20 și 37 mm. Deficiențele din sistemul de pândă și alarmare au fost înlăturate prin instalarea a noi posturi dotate cu mijloace moderne de transmitere a datelor. S-a îmbunătățit apărarea la înălțimi mari și foarte mari prin importul din Germania a noi baterii de tunuri antiaeriene calibru 88 și 105 mm, care au fost dislocate cu precădere în regiunea petroliferă și câteva pentru apărarea capitalei.

Ofensiva aeriană anglo-americană împotriva României s-a declanșat la 4 aprilie 1944 când un număr de circa 350 de avioane au lovit capitala țării, București, provocând un număr impresionat de victime în rândul populației civile. Timp de o lună de zile, între 4 aprilie și 7 mai, aviația anglo-americană a executat 14 bombardamente asupra teritoriului românesc. Acțiunea aviației aliate a surprins sistemul de apărare aerian român prin frecvența, intensitatea și numărul mare de aparate utilizare în operațiuni.

Subsecretariatul de Stat al Aerului a supus unei analize riguroase acțiunile aviației anglo-americane și modul cum în care a reacționat sistemul de apărare aerian propriu. Studiul, pe care îl prezentăm în anexă, a scos în evidență raportul real de forțe din câmpul tactic, capacitățile de acțiune ale aviației și mijloacelor antiaeriene din dotarea proprie, eficiența dispozitivelor de apărare a celor mai importante centre sensibile, servituțile unor categorii de tehnică de luptă. Se remarcă prin obiectivitatea de care au dat dovadă specialiștii militari români în evaluarea condițiilor în care avea loc confruntarea cu aviația anglo-americană. Analiza operațiunilor efectuate de aviația de vânătoare proprie (română și germană) împotriva forțelor atacatoare recunoștea superioritatea aeriană, cantitativă și calitativă, pe care o deținea aviația anglo-americană în spațiul aerian românesc. În plan cantitativ aceasta s-a materializat prin angajarea treptat în acțiuni de luptă a unui număr din ce în ce mai mare de avioane (de la 350 inițial la circa 1000 în raidurile din luna mai), împotriva cărora aviația proprie de vânătoare nu a putut interveni decât cu un număr de maxim 172 de aparate. Superioritatea aeriană s-a manifestat în

câmpul tactic prin realizarea unui raport de forțe de 1/2, 1/5, 1/7 și chiar de 1/10 în favoarea forțelor aeriene aparținând Statelor Unite și Marii Britanii.

Superioritatea aeriană în plan calitativ era determinată de performanțele tehnico-tactice ale avioanelor de vânătoare americane Lightning și P-51 Mustang ce erau sensibil superioare avioanelor de vânătoare Me 109 G și I.A.R. 80 aflate în înzestrarea aviației germane și române. Specialiștii militari români concluzionau că „apărarea prin mijloace de vânătoare a teritoriului național și în speciala P.S. București-Ploiești rămânea slabă față de posibilitățile atacatorului, (subl. ns.)”.¹⁰ Soluția propusă era dislocarea a noi grupuri de aviație germane în România și dotarea lor cu avionul de vânătoare Me 109 G, apt să lupte cu avioanele de vânătoare americane.

3

Studiul întocmit de către Subsecretariatul de Stat al Aerului a analizat, de asemenea, condițiile în care s-a făcut apărarea teritoriului național cu mijloace antiaeriene. Pornind de la constatarea că apărarea antiaeriană a centrelor sensibile a fost organizată în funcție de importanța militară și politică a acestora și probabilitatea atacurilor aeriene, aprecierile privind eficiența apărării cu mijloace antiaeriene s-au făcut ținând cont de cantitatea de forțe existentă la fiecare centru sensibil, rezultatele obținute și lipsurile constatate în apărarea cu astfel de mijloace. Din toate centrele sensibile importante din țară, se aprecia că numai orașul Ploiești „dispunea de toate mijloacele A.A. necesare unei apărări complete: înaltă, medie și joasă, precum și de aparatură tehnică și de mijloace auxiliare necesare pentru executarea tragerilor ziua, noaptea și pe timp noros”.¹¹ Se remarcă că exista o „disproporție foarte mare” între apărarea centrului sensibil Ploiești și apărarea altor centre sensibile din țară precum București, Brașov, Reșița etc, fapt care pune în evidență vulnerabilitatea ridicată a acestor importante centre urbane românești față de atacurile aeriene. Demn de subliniat este faptul că studiul respectiv a făcut o analiză comparativă între cantitatea, calitatea și diversitatea mijloacelor A.A. întrebuițate pentru apărarea unor centre sensibile din Germania de aceeași importanță cu centre sensibile din România, comparație care a reflectat existența unei disproporții semnificative în defavoarea apărării cu mijloace antiaeriene din România. Raportul dintre apărarea orașului Ploiești (cel mai bine apărat din România) și un centru sensibil asemănător din Germania era de: 1/6 în baterii de tunuri antiaeriene calibru 105-128 mm; 1/3 în baterii de tunuri antiaeriene calibru 88 mm, 1/2 în baterii de tunuri antiaeriene cu tragere automată; 1/5 în baterii de proiectoare.¹² Concluzia generală a fost că „valoarea” apărării antiaeriene era „cu totul insuficientă (subl. ns.)” în fața „performanțelor aviației inamice, condițiilor și procedurilor de atac anglo-americane”.¹³ Se propunea ca apărarea centrelor sensibile din România să fie „întărită cât mai neîntârziat” prin importul din Germania a noi baterii de tunuri foarte grele și grele, capabile să îmbunătățească apărarea antiaeriană la înălțimi foarte mari și mari, a unui însemnat număr de aparate centrale K-40 și stații de detecție Wurzburg. Subsecretariatul de Stat al Aerului considera că prin întărirea apărării centrelor sensibile cu mijloace antiaeriene performante și dislocarea în România a încă 4 grupuri de vânătoare germane, apărarea aeriană a zonelor sensibile dobânda „o mai mare eficacitate” în raport cu frecvența și intensitatea atacurilor inamice”.¹⁴

Asupra studiului privind bombardamentele executate de forțele aeriene anglo-americane asupra României în perioada 4 aprilie-7 mai 1944 se impun câteva considerații. Bombardamentele declanșate de aviația anglo-americană împotriva teritoriului României au surprins sistemul de apărare propriu prin forța, frecvența și intensitatea loviturilor, prin cantitatea impresionantă de avioane cu care a acționat. Analiza făcută de specialiștii militari români a recunoscut cu obiectivitate deținerea inițiativei strategice de către aviația anglo-americană. Ea s-a materializat prin mare forță de lovire, superioritatea aeriană cantitativă și calitativă, ritm ridicat în ducerea acțiunilor de luptă etc.

În aceeași notă de rigoare și realism au fost analizate și „operațiunile de apărare aeriană și antiaeriană” proprii subliniindu-se lipsurile din dotare, caracteristicile tehnico-tactice modeste ale unei importante cantități de tehnică de luptă din înzestrare, resursele limitate de care dispunea statul și armata română în confruntarea cu cele două mari puteri. Meritoriu este faptul că în pofida disproporției evidente de potențial dintre „apărător și atacator”, concluziile studiului nu erau defetiste, ci propuneau măsuri realiste prin care se putea echilibra raportul de forțe în câmpul tactic.

În plan general, bombardamentele respective au avut forța unui impact pentru societatea românească datorită agresivității și coordonării în timp cu acțiunile ofensive ale Armatei Roșii (abia pe

17 aprilie 1944 s-a fost stabilizat frontul în Moldova, n.ns.), accentuând neîncrederea opiniei publice în alianța cu Germania și criza din raporturile româno-germane.

Note:

1. Arhivele Naționale, fond PC.M., dosar 6/1944, f. 25

2. Ibidem, f. 16.

3. Idem

4. Arhivele diplomatice și militare române sunt depozitarul acestor documente.

5. Gheorghe Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 348 și urm.

6. Arhivele Militare Române, fond 5418, dosar 1662, f.6.

7. Arhivele Naționale Române, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 6, f. 25.

8. Vezi, în mod special: Gheorghe Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, Editura Enciclopedică, București, 1998, *passim*; Horia Brestoiu, *Impact la paralela 45°*, Editura Junimea, Iași, 1986, *passim*; Aurel Pentelescu, *Aeronautica Română pe frontul de Est*, Teză de doctorat, Academia de Înalte studii Militare, București, 1995, *passim*; *Istoria Militară a poporului român*, vol. VI, Editura Militară, București, 1989, *passim*; *Istoria artileriei și rachetelor antiaeriene române*, Editura Modelism, București, 1997, *passim*; Alesandru Dușu, *Între Wehrmacht și Armata Roșie*, Editura Enciclopedică, București, 200, *passim*, Gavriil Preda, *Importanța strategică a petrolului românesc 1939-1947*, Editura Printeuro, Ploiești, 2001, *passim*; *Aviația Română în luptă pe frontul de est și în apărarea teritoriului național*, Editura Fast Print, 1994, *passim*; James Dugan, Carroll Stewart, *Operation "Raz de marée" sur les pétroles des Ploiesti*, Editions Robert-Laffont, Paris, 1964, *passim*.

9. Arhivele Militare Române, fond 5418, dosar 2132, f. 49-50, 95-100.

10. Arhivele Naționale Române, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 6/1944, f. 34.

11. Ibidem, f. 35.

12. Ibidem, f. 36.

13. Idem.

14. Ibidem, f. 38